

PAGO

Contactbrief Nederlands-Belgische
afdeling van de Philatelistische
Arbeitsgemeinschaft Ornithologie

<http://www.pag-o.de/nl>

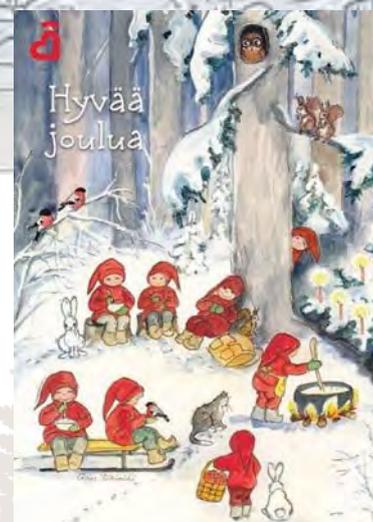
De grootste vereniging wereldwijd van verzamelaars van vogels
op postzegels, stempels, postwaardestukken en zo veel meer

Bubo scandiacus

Den Braven Aerosols...

Pyrrhula pyrrhula

PAGO

Philatelistische
Arbeitsgemeinschaft
Ornithologie (voorheen
Motivgruppe Ornithologie):
Nederlands-Belgisch
contactorgaan van de
Duitse Philatelistische
Arbeitsgemeinschaft
Ornithologie

Contactpersonen

Gerard Kolman: redigeert dit orgaan; int
contributie van Nederlandse (en Belgische)
leden - tel.: (++31) 0486-473868

Peter van Nies: verantwoordelijk voor de
website van de PAGO - <http://www.pag-o.de/nl/>

Frans Dinkgreve: organisatieteam contactdag,
contactpersoon met PAGO, 2de voorzitter

Tom Loorij: organisatieteam contactdag,
contactpersoon Werkgroep Vogelbescherming

**Hans van der Sanden / Niko Van
Wassenhove:** contactpersonen Werkgroep
stempelcatalogus

Koenraad Bracke: samenstelling en opmaak
contactbrief, contactpersoon Werkgroep PWS

gajkolman@home.nl

vanniespeter@gmail.com

frans.dinkgreve@ziggo.nl

tloorij@xs4all.nl

sanden@hetnet.nl

nikovanwassenhove@hotmail.com

kobra22@telenet.be

PAGO

Zoals u hierboven kan zien, werd er een nieuw voorblad aangemaakt. Dit is een eerste proef van een vernieuwde opmaak van de contactbrief. Heeft u aan- of opmerkingen bij dit voorblad, schrijf dan een van de contactadressen aan die u hierboven kan vinden. Misschien ontbreekt er wel iets of heeft u ook wel zin om aan een van de werkgroepen mee te werken? Of misschien heeft u ook nog wel ergens een artikeltje of een bericht voor de komende cb? Alle reacties zijn welkom op een van de contactadressen.

Contactbrief 113 (dec 2020)

Contributie 2021

De volgende leden hebben inmiddels op mijn verzoek hun contributie voor 2021 betaald: (in volgorde van binnenkomst) P.van Nies, J. van der Brugge, H.van Apeldoorn, J. Geurtjens, J.Nijholt, H.J.M. Maassen, D.Venema. D. Staelens, J.de Bakker, N. Pattyn, H. van der Sanden, T. van Hoek, J. Dijkstra, P. van de Berg, H. Voorn, I. Schulting, B. Kremer, P. Ghijssels, F. Dinkgreve, D. DeSmedt. G.Kolman, N. van Wassenhove, W. DeSutter, B.van de Brink.

Voor hen die nog niet betaald hebben: 30 Euro op IBAN NL12 INGB 0000015324 t.n.v. G.Kolman, Escharen o.v.v. lidgeld Pago 2021 (BIC INGBNL2A). Ik zou graag deze maand het lidgeld ontvangen en overmaken naar Duitsland. Als u meewerkt, scheelt me dat aanmaningen te sturen.

Vogelrondzending

VRO31 is 19-11-20 gestart onder de volgorde: Piet van Zanten, Tom Loorij, Philip de Boer, Frans Dinkgreve, Joep Maassen, Wim Maassen, Hans van Apeldoorn, Jeroen Geurtjens, Henk den Duijn, Herman Voorn, Ingrid Schulting, Henk den Haan, Gerard Kolman.

Ik wens iedereen een een gezonde kerst en een gezond 2021.

Contactdag voor Nederlandse en Belgische PAGO-leden

Zoals iedereen weet, hebben wij zeer tot onze spijt de geplande contactdag in Voorburg op 10 oktober 2020 helaas moeten afblazen wegens corona. Het is een uitstekende locatie, er is een prima catering voor de lunch en we hadden een hoogst interessant excursiedoel 's middags. Die zaken hebben ons doen besluiten de optie open te houden voor volgend jaar. Helaas hebben de recent aangekondigde maatregelen ons niet optimistischer gemaakt. Voorlopig is het niet realistisch een nieuwe datum te plannen gezien de huidige ontwikkelingen.

Wij hechten er sterk aan om de contactdag zoals van ouds in ongedwongen en gezellige sfeer te houden zonder aanvullende beperkende maatregelen. Een datum in het najaar ligt dan meer voor de hand dan een datum in het voorjaar. Bovendien is het excursiedoel in het najaar aantrekkelijker. Zodra meer duidelijk wordt, brengen wij u op de hoogte.

Het organisatie team,

Frans Dinkgreve en Tom Loorij

Spaanse les: soltar un pedo = er een laten vliegen (soltar = losmaken, loslaten) – (Engels: to fart, have a farting fit)

Net als de oude wetenschappers gaan we niks uit de weg, dus ook onfrisse onderwerpen mogen aan bod komen (binnen zekere grenzen). Er was 'n keer een discussie over een niet zo voor de hand liggend onderwerp: kunnen vogels een wind laten? Een van de meningen was: nee, dat zou veel te gevaarlijk zijn, je verradt je aanwezigheid en je plekje. Maar dat doet 'n dier ook met zingen, voedsel zoeken enz. Technisch argument lijkt zwaarder te wegen: de darmwerking is anders, vogels kunnen ook niet plassen en het uitscheiden van faecaliën gaat erg snel (wel zo veilig).

Waar komt dit item nou zomaar vandaan? Wel, ik trof een inlandse naam aan voor een kleine vogelsoort uit Cuba: de **Cubaanse Todie** (*Todus multicolor*) heet *Cartacuba* of *Barranco-Río*, maar wordt in oostelijk Cuba "Pedorrera" genoemd: "de vogel die er een laat vliegen", naar het ritselfladder van de vleugels. (*pedo* = wind, *soltar un pedo* = flatuleren).

rafyrodriuezphotography 2015

Wat 'n "scheetje", hè?

Knetterend . . .

En dan komen de overige kandidaten. Al van vóór de dagen van Linnaeus was er een vogelsoort uit Brazilië beschreven die een verdacht geluid produceerde en daaraan ook zijn naam te danken heeft: de Trompetvogel. Naderhand werden nog twee soorten van deze zelfstandige vogelfamilie ontdekt, maar de oudst bekende is de

Gewone Trompetvogel of **Agamí**, *Psophia crepitans*, die in uiterlijk doet denken aan een Kraanvogel met korte hals ("Trumpeter Crane") of een grote Ral. De Duitse ontdekkingsreiziger Georg Marcgraf (Marcgrave, Markgraf, spelling van de naam varieert) vertrok in 1638 naar noordoostelijk Brazilië met een opdracht van de Prins Maurits van Nassau-Siegen voor zoölogische, botanische en astronomische research in dat onbekende gebied (Hollands bezit van 1624 tot 1654, in ruil verkregen voor Nieuw-Amsterdam = New York); de prins was daar een soort landvoogd voor Stadhouder Frederik Hendrik). In zijn werk "*Historia rerum naturalium Brasiliæ*" (1648) publiceerde hij een beschrijving van die merkwaardige vogel, die hij Macucagua noemde.

In 1857 geeft Hermann Schlegel (Temmincks opvolger in Leiden) de volgende informatie: "Deze vogels schijnen de plaats der kraanvogels in Zuid-Amerika te vervangen. Zij hebben de grootte eener kip, maar hunne pooten zijn lang en zeer gelijkende op die der kraanvogelen; hun kop is met kroese vederen bedekt. De gewone soort, *Psophia crepitans*, bewoont Guyana en Brazilië. Zij is paarschachtig zwart, met metaalglans. De lange achtervederen (slagpennen, verlengd, met losse draden) zijn grijsachtig. Zij heeft eene zeer luide stem, laat ook bij geslotenen mond een dof en kakelend geluid hooren, wordt zeer tam en niet zelden bij de woningen, met het andere pluimgedierte, gehouden." (vanwege de waakzaamheid) De inheemse namen voor de Trompetvogel zijn ondoorgrondelijk, niet *Grulla* uit Venezuela, dat is Spaans voor Kraanvogel (Zuid-Amerika heeft geen Kraanvogels), maar *Jacamim* uit Brazilië en het vergelijkbare *Kammi-kammi* uit Suriname, duidelijk verwant met de naam *Agamí*. Er is ook een Zuidamerikaanse reigersoort *Agamia agami*, in 1789 door J.F.Gmelin beschreven als *Ardea agami* (genus *Agamia* Reichenbach, 1853) en die heeft de fraaie Braziliaanse naam "Garça-beija-flor", dat betekent: kolibriereiger. Zou daar ook nog sprake zijn van naamsverwarring? (niet met kolibrie, natuurlijk)

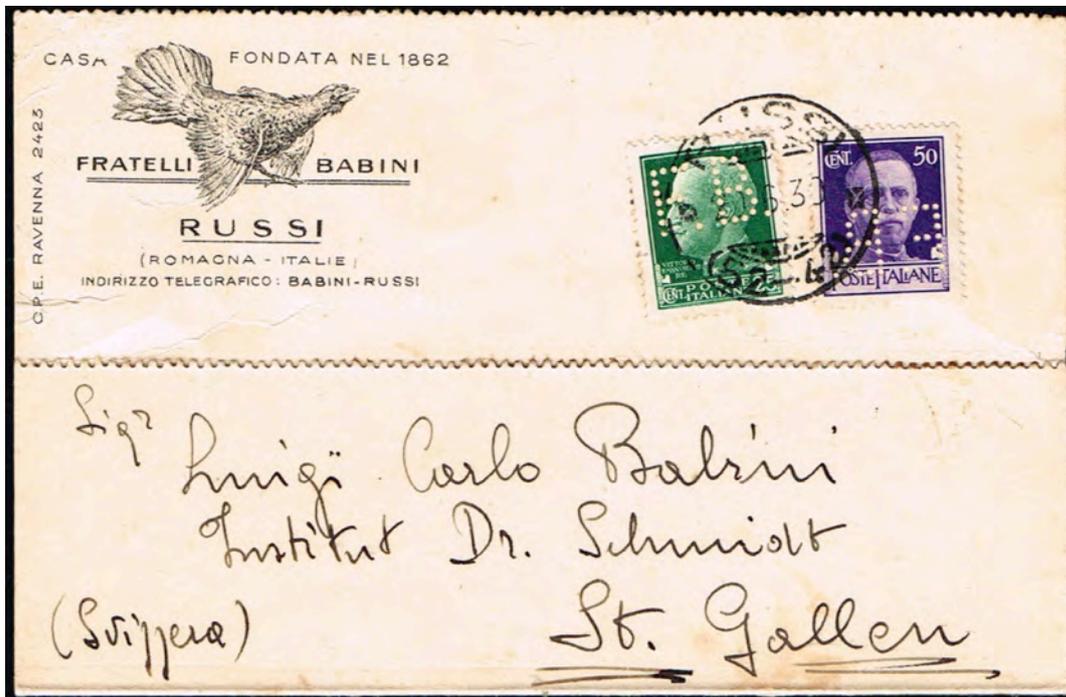
Plofkip

De wetenschappelijke naam is samengesteld uit de klassiek-Griekse naam *Psophia* voor een niet nader bekende vogel en het Latijnse werkwoord *crepitare* = knarsen, knetteren, kraken. Vanwege het geluid "bij geslotenen mond", zoals Schegel het formuleert, gold geruime tijd de verklaring dat het geluid aan de achterkant van de vogel werd geproduceerd. De auteur Piso (Brazilië, tijdgenoot van genoemde Marcgraf) spreekt van "Rostro mussitans repondet per anum" en de Duitse schrijver Meidinger gebruikte de benaming "Der farzende Knarrvogel". De verklaring heeft niet lang standgehouden, maar het blijft een wat wonderlijk verschijnsel. De naam Knarshoer kom je naast Trompetter nog tegen bij Th.van Swinderen in 1822. Een fraaie beschrijving van het geluid gaf Aernout Vosmaer in 1768 voor: de "Amerikaansche Trompetter-vogel" (uit de collectie van de Prins van Oranje-Nassau): "een zacht geluid - soms voorafgegaan door een kreet en een geluid als "shèrek, shèrek" - dat kan worden gespeld als "tow, tow, tow, tow, tooouuu" en dat lijkt op de lange klaaglijke klank die bakkers maken op een glazen posthoorn om hun klanten te laten weten dat de hete broden uit de oven komen." Wat 'n service: aan tafel mensen, het brood wordt koud!

Jan van der Brugge

Firmaperforatie van Fratelli Babini te Russi (Romagna, Italië)

Naar aanleiding van mijn bijdrage aan het artikel “*Briefe in einem Vogelexponat*” in Rundbrief 157 kreeg ik verschillende reacties, en dan speciaal met betrekking tot de beide firmaperforaties op pagina 157-21. In dit artikel zal ik er een toelichting bij geven waarin ik probeer duidelijk te maken waarom ik van mening ben dat beide stukken prima in een tentoonstellingsverzameling passen. Daarbij neem ik de firmaperforatie van Fratelli Babini als voorbeeld (1), maar voor de firmaperforatie van het ‘Ullstein-Verlag’ geldt in principe

Afbeelding 1: “F.B.”, tevens in spiegelbeeld

precies hetzelfde.

Hoe zijn firmaperforaties ontstaan

In het begin van de negentiende eeuw was er in Engeland regelmatig sprake van fraude met fiscale zegels. Als remedie werden deze voorzien van een reliefstempel. Een zekere Henry Bessemer suggereerde al in 1832 dat het beter zou zijn om, in plaats van de reliefstempel, een perforatie aan te brengen. De verantwoordelijke ‘Board of Stamps’ vond het een prima idee, maar deed er verder niets mee.

Nadat in 1840 de eerste postzegels werden uitgegeven bleken ook deze gevoelig te zijn voor diefstal en fraude. Postzegels vertegenwoordigden een zekere waarde en konden dus dienen om daarmee betalingen te verrichten. Je kon er mee naar het postkantoor gaan en ze daar inruilen voor cash, of naar de bakker om een brood te kopen. Het bleef bij bedrijven, die doorgaans over een voorraadje beschikten, niet onopgemerkt dat er postzegels verdwenen, dus daar moest iets tegen gedaan worden. In eerste instantie werden de zegels op de achterzijde voorzien van een firmastempel (2), maar dat bleek in de praktijk niet volledig afdoende. Er moest dus een betere methode worden gevonden.

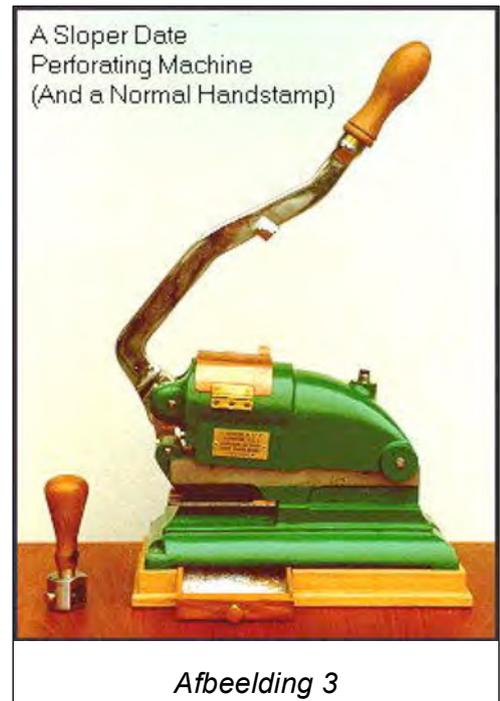

Afbeelding 2

In 1858 vond John Sloper een perforatiemachine uit die hij liet patenteren (3). Deze machine was bedoeld voor het (ter beveiliging) perforeren van cheques. Het zou echter nog tot 13 maart 1868 duren voordat John Sloper toestemming kreeg van de postale autoriteiten (*The Postmaster General*) om met deze machine eveneens postzegels te perforeren met als doel het voorkómen van diefstal en bescherming van de belangen van handelaren en anderen. Vanaf 1 maart 1869 mochten er bovendien op de postkantoren geen postzegels meer tegen contant geld worden omgewisseld als deze zegels voorzien waren van een firmaperforatie: doel bereikt! De eerste zegels die op deze manier tegen diefstal werden beveiligd, zijn die van de firma Copestake, Moore, Crampton & Co uit Londen (4).

Afb. 4

Het gebruik van de firmaperforaties door bedrijven

Er zijn verschillende benamingen in omloop geweest zoals “*Pin perforated*” en “*Stamps Perforated by Initials of Firms and Society’s*” oftewel “SPIFS”. Uiteindelijk werd vanaf de veertiger jaren van de vorige eeuw de term “Perfin” (***Perforated Initials***) algemeen geaccepteerd.

Om als bedrijf gebruik te mogen maken van geperforeerde postzegels, was toestemming nodig van de Post. Daartoe diende een voorbeeld van de perfin voorgelegd te worden op basis waarvan een besluit kon worden genomen. Het gebruik van perfins werd in 1906 officieel door de UPU geautoriseerd.

Sinds het ontstaan van de perfins hebben vele tienduizenden bedrijven wereldwijd, verspreid over meer dan 200 landen, gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Alleen al in Engeland ruim twintig duizend, Duitsland is een goede tweede met ongeveer 18.500 verschillende. Van Nederland zijn er iets minder dan negenhonderd bekend, aldus een overzicht uit 1999 van de Perfin Club Nederland PCN. Aanvankelijk werden de zegels één voor één geperforeerd, maar door een postzegelvel als een harmonica te vouwen, konden er meerdere zegels tegelijk van een perforatie worden voorzien, waarvan de helft dus in spiegelbeeld (zie afbeelding 1). Er waren zelfs bedrijven die een perforator hadden met twee of zelfs tien perforatie-eenheden. Met deze laatste kon een heel vel in één handeling geperforeerd worden. Er komen ook kopstaande en liggende perforaties voor want er werd niet altijd even secuur gewerkt.

Afb. 5

Naast perfins met uitsluitend initialen, kwamen er ook perfins die een afbeelding lieten zien (5), waarmee de firma geïdentificeerd kon worden. Voor alle perfins gold als voorwaarde dat ze niet meer dan één derde van het zegelbeeld mochten beslaan, zodat in ieder geval duidelijk zichtbaar bleef welke waarde de postzegel had.

Perfins van Fratelli Babini

Fratelli Babini was een pluimveebedrijf dat in 1862 was opgericht en gespecialiseerd in de productie van veren en dons voor matrassen, kussens, dekbedden en dergelijke. Ze beschikten over een stoommachine waarmee onder meer de veren werden bewerkt en gesteriliseerd. Daarnaast verhandelden ze ook vetgemest pluimvee, eieren, raszuiver gevogelte en wild. Als bedrijfslogo voerden ze een baltsende Auerhaan die tussen de woorden "Fratelli" en "Babini" werd geplaatst. Waarom een Auerhaan? Daar heb ik (nog) geen sluitend antwoord op gekregen. Ik vermoed dat het te maken heeft met de oorspronkelijke naam van het bedrijf: "Fratelli Babini & Gallina" (6). In het briefhoofd uit

1931 zien we onder de fabriek een logo met daarin de letters FB en rechts daarvan de Auerhaan. Het zou erop kunnen duiden dat FB op de gebroeders Babini slaat en de Auerhaan op Gallina. De Italiaanse naam voor Auerhaan is *Gallo cedrone* en Gallina (= kip of hen) lijkt, ook qua betekenis, erg op Gallo (=

Afbeelding 6

haan). Maar deze verklaring is allerminst zeker.

Ook de firma Fratelli Babini ging dus gebruik maken van de mogelijkheid om hun postzegels te voorzien van een perfin. Ze kregen toestemming van de Directeur Generaal van de postzaken het als voorbeeld opgestuurde "F.B." als perfin te gebruiken; de "F" bestaat uit 12 gaten en de "B" uit 18 gaten (7). Deze perfin is uiteindelijk van 1906 tot 1974 in gebruik geweest en is, gezien de lange gebruikperiode, niet echt zeldzaam.

om

Afb. 7

Het gebruik van firmaperforaties door filatelisten: regels en richtlijnen

Dan komen we nu bij de kern van de zaak.

Volgens de Bijzondere Regels van de FIP voor de beoordeling van thematische inzendingen (SREV) mag je gebruik maken van elk geschikt postaal-filatelistisch materiaal (Art. 3.1). In de praktijk betekent dit, dat je gebruik mag maken van alle materiaal dat in andere klassen is toegestaan, met uitzondering van niet-filatelistisch materiaal uit de klasse 'Open Filatelie'. Verder mag bij de uitwerking alléén gebruik gemaakt worden van thematische informatie die door de post is geautoriseerd, waaronder: "...de hoofd- en nevenkenmerken van de afbeelding van het stuk..." (Art. 3.2.2). Hierbij dient rekening te worden gehouden met "...het verband tussen de stukken en de thematische tekst" (Art. 4.1.2) en "de geschiktheid en de juistheid van de filatelistische tekst, als deze is vereist..." (Art. 4.2.2).

In Art. 3.1 van de 'Richtlijnen Thematische Filatelie' ('Guidelines') worden de kenmerken genoemd waaraan geschikt postaal-filatelistisch materiaal moet voldoen. Hierin vinden we onder andere: "postale frankeerwaarden (postzegels...) en hun wijzigingen (opdrukken,

overdrukken, perfins).....ze kunnen.....gebruikt worden voor thema's die verband houden met de wijziging.” In hetzelfde artikel vinden we verderop de volgende tekst: *"De hierboven beschreven thematische informatie moet.....goedgekeurd zijn door de postdienst....."*. Tenslotte stelt het artikel: *"De gegevens van afzender en de geadresseerde verstrekken onbetekenende informatie, tenzij het poststuk speciale postale privileges toont....."*.

Het gebruik van firmaperforaties door filatelisten: conclusies

In het 'Handboek voor de Thematische Filatelie' (1^e druk 1990) schrijft Pim van den Bold over perfins onder meer: *".....er (wordt) in de thematische filatelie nog altijd veel te weinig gebruik van gemaakt"*. Hij schrijft bovendien: *"De perforatie wordt bij voorkeur getoond op een brief die van het desbetreffende bedrijf afkomstig is.....De gedrukte naam is natuurlijk geen filatelistisch element. Het gaat er alleen om dat op deze manier de echtheid van de perforatie beter uit de verf komt."*

Over het gebruik van perfins die een afbeelding laten zien (5) bestaat volgens mij geen verschil van mening: deze zijn over het algemeen een mooie aanvulling voor elke thematische verzameling. Het lijkt me dan zelfs niet direct noodzakelijk om de perfin op brief te tonen.

Voor perfins die slechts bestaan uit initialen, gelden volgens mij de volgende overwegingen:

1. perfins worden met name genoemd in Art. 3.1 van de 'Richtlijnen Thematische Filatelie' als zijnde geschikt materiaal;
2. de wijziging in de postale frankeerwaarde betreft de toevoeging van de gegevens van de afzender middels een perforatie;
3. er is toestemming nodig van de officiële postinstanties voor het gebruik van de perfin door de betreffende afzender. Het gebruik zou dus beschouwd kunnen worden als vergelijkbaar met een postaal privilege.

Als dus een dergelijke perfin in een thematische tentoonstellingscollectie wordt gebruikt, zal er een filatelistische tekst bij geplaatst moeten worden die aangeeft wat de betekenis van deze initialen is, en bovendien wat de relatie met het thema is. Dit impliceert dat de gegevens van de afzender betrokken zullen moeten worden in de filatelistische tekst. Als een voor het thema bruikbare afbeelding onderdeel uitmaakt van de afzendergegevens, zoals de Auerhaan in het geval van de Fratelli Babini, zou deze naar mijn mening ook daadwerkelijk gebruikt mogen worden.

Voor op- of aanmerkingen houd ik me aanbevolen.

Peter van Nies

Bronnen:

Perfin Club Nederland PCN, www.perfinclubnederland.nl/

- Nico van der Lee (veilingmeester), Jan van Riel (secretaris) en Ir. Ruud Hammink.

Toke Nørby, www.norbyhus.dk/

Gianluigi Roncetti, www.ilpostalista.it/

Pim van den Bold, Handboek voor de Thematische Filatelie pag. 114

Ornitholoog en schilder John James Audubon

John James Audubon werd geboren in Les Cayes in de Franse kolonie Saint-Dominque (thans Haiti) op de plantage van zijn vader. Zijn vader was luitenant Jean Audubon, een Franse marineofficier uit het zuiden van Bretagne en zijn moeder was de Creoolse Jeanne Rabin, een 27-jarig kamermeisje en de minnares van Jean. In zijn eerste levensjaren werd het kind daarom ook Jean Rabin genoemd. Zijn moeder stierf toen hij een paar maanden oud was. Zijn vader had al een onbekend aantal kinderen van gemengd ras bij zijn huishoudster Catherine "Sanitte" Bouffard. Na de dood van Jeanne Rabin hernieuwde Audubon zijn relatie met Catherine Bouffard. Hij kreeg een dochter bij haar, genaamd Muguet Bouffard. Catherine zorgde ook voor het zontje, Jean. Toen zijn vader hem erkende ging hij Jean-Jacques Audubon heten.

Luitenant Audubon had lang gewerkt en geld gespaard om de toekomst van zijn familie veilig te stellen met onroerend goed. Vanwege de slavenonrust in het Caribisch gebied en om zijn investeringen te spreiden verkocht hij in 1789 een deel van zijn plantage in Saint-Domingue en kocht hij een 284 hectare grote boerderij genaamd Mill Grove, 20 mijl van Philadelphia. Door de toenemende spanning in Saint-Domingue keerde de vader van Jean-Jacques Audubon terug naar Frankrijk. Daar werd hij lid van de Republikeinse Garde. In 1791 liet hij zijn twee kinderen, zoon Jean Jacques en dochter Muguet naar Frankrijk overbrengen.

Zeilboot waarmee naar Amerika werd gevaren.

Huis in Couëron

Daar groeiden de twee kinderen op in Couëron, bij Nantes. Audubon en zijn Franse vrouw, Anne Moynet Audubon, met wie hij al jaren voor zijn tijd in Saint-Domingue was getrouwd, voedden ze op en zorgden voor onderwijs. In 1794 adopteerden ze formeel de beide kinderen om hun een wettelijke status in Frankrijk te geven. Ze noemden de jongen Jean-Jacques Fougère Audubon en het meisje Rose. De jonge Jean Jaques Audubon groeide op tot een knappe man. Hij speelde fluit en viool en leerde paardrijden, schermen en dansen.

Hij zwierf graag in het bos en verzamelde daar curiositeiten, zoals vogeleieren en nesten. Hier maakte hij ruwe schetsen van. Van vroeg af had hij veel interesse in vogels. De vader was van plan een zeeman van zijn zoon te maken, maar Jean Jaques ontdekte al snel dat hij vatbaar was voor zeeziekte. Bovendien was hij niet dol op wiskunde of navigatie. Na het mislukken van de kwalificatie-test voor officier hield hij zijn

Immigratie naar de Verenigde Staten

Suikerriet een product van de plantage.

Napoleon

In Frankrijk sloten vader Jean Audubon en Claude Rozier een zakelijk partnerschap voor hun zonen, John James en Jean Ferdinand, om in Pennsylvania zaken te gaan doen. Jean hoopte dat de loodmijnen op het terrein van Mill Grove, Pennsylvania, commercieel ontwikkeld konden worden, aangezien lood een essentieel onderdeel was van kogels. Dit zou voor zijn zoon een winstgevende bezigheid kunnen worden. John-James Audubon kreeg bij aankomst in New York City gele koorts. De kapitein van het schip plaatste hem in een pension dat gerund werd door Quaker-vrouwen. Ze verzorgden Audubon tot hij hersteld was en leerden hem Engels. Hij reisde met de Quaker-advocaat van de familie naar de Audubon-familieboerderij Mill Grove. Daar woonde hij in bij de huurders van het twee verdiepingen tellende huis. De omgeving leek hem een paradijs. Hij hield zich bezig met jagen, vissen, tekenen en muziek. Hij verkende zijn omgeving en leerde snel de regels van de ornithologie kennen. In Mill Grove ontmoette Audubon de eigenaar van het nabijgelegen

Lucy Bakewell

landgoed Fatland Ford, William Bakewell, en zijn dochter Lucy Bakewell. John en Lucy deelden veel gemeenschappelijke interesses. Ze brachten samen veel tijd door in de omringende natuur. Audubon bestudeerde de Amerikaanse vogels en hun gedrag. Hij bond garen aan de poten van Oostelijke Phoebe, *Sayornis phoebe* (vliegenvanger) en stelde vast dat ze jaar na jaar terugkeerden naar dezelfde nestplaatsen. Hij begon met het vastleggen van het gedrag en het tekenen en schilderen van de vogels. Hij besloot om zijn ervaringen op een meer realistische manier te illustreren dan de meeste kunstenaars in die tijd deden.

Audubon riskeerde de dienstplicht in Frankrijk door in 1805 terug te keren naar Frankrijk om zijn vader te zien en toestemming te vragen om te trouwen. Hij moest ook plannen voor het familiebedrijf bespreken. In Frankrijk ontmoette hij de natuuronderzoeker en arts Charles-Marie D'Orbigny, die

Audubons taxidermievaardigheden verbeterde en hem de wetenschappelijke methoden van onderzoek leerde. Na zijn terugkeer uit Frankrijk hervatte Audubon zijn vogelstudies en richtte zijn eigen natuurmuseum op. Waarschijnlijk daarbij geïnspireerd door het grote natuurhistorisch museum van Charles Willson Peale in Philadelphia. Audubons kamer stond vol met vogeleieren, opgezette wasberen en opossums, vissen, slangen en andere beesten. Hij raakte steeds meer bedreven in het prepareren en opzetten. Audubon vond de mijnbouwonderneming te riskant en verkocht met toestemming van zijn vader een deel van de Mill Grove-boerderij inclusief het huis en de mijnen. Hij behield wat land als investering.

In 1808 verhuisde Audubon naar Kentucky. Zes maanden later trouwde hij met Lucy Bakewell. Hoewel hun kapitaal gering was, stichtten de Audubons een gezin. Ze kregen twee zonen: Victor Gifford (1809–1860) en John Woodhouse Audubon (1812–1862) en twee dochters die stierven toen ze nog jong waren. Beide zonen zouden uiteindelijk helpen de werken van hun vader te publiceren. John W. Audubon werd ook bioloog, schrijver en schilder.

Het bedrijfsleven

Audubon en Jean Ferdinand Rozier verplaatsten hun handelsactiviteiten van Mill Grove naar Ste. Genevieve, Missouri, een voormalige Franse koloniale nederzetting ten westen van de Mississippi en ten zuiden van St. Louis. Audubon en Rozier verscheepten goederen en begonnen een winkel in Louisville, Kentucky aan de rivier de Ohio. Vanwege de toenemende spanningen met de Britten, beval president Jefferson in 1808 een embargo op de Britse handel, wat een nadelige invloed had op de handelsactiviteiten van Audubon. In 1810 verhuisde Audubon zijn bedrijf verder naar het westen naar Henderson, Kentucky. Audubon

Nationale vogel van
Kentucky *Cardinalis
cardinalis*

en Rozier besloten om hun samenwerking bij Ste. Genevieve op 6 april 1811 te ontbinden.

Audubon wilde terugkeren naar Lucy en hun zoons in Kentucky en daar gaan werken aan ornithologie en kunst. Tijdens een bezoek aan Philadelphia in 1812, na de oorlogsverklaring van het Congres aan Groot-Brittannië, werd Audubon Amerikaans staatsburger en moest hij zijn Franse staatsburgerschap opgeven.

Huis van Audubon in Henderson, Kentucky.

Ornithologische carrière

Al snel tekende hij weer vogels. Regelmatig verbrandde hij zijn eerdere tekeningen in zijn streven naar steeds betere kwaliteit. Hij maakte ook gedetailleerde veldnotities om zijn tekeningen te documenteren. Hij nam voor zijn kleine gezin een verlaten blokhut over. In de velden en bossen droeg Audubon typische kleding en mocassins, een buidel, een buffelhoorn gevuld met buskruit, een slagmes en een tomahawk. Met wat het jagen en vissen opracht voedde hij zijn gezin. Tijdens een reis over de Ohio-rivier, nam Audubon deel aan jachtpartijen van de Shawnee en Osage-indianen en leerde hij hun methoden kennen. Hij tekende specimen bij het veldvuur en men scheidde uiteindelijk 'als broeders'. Audubon had veel respect voor de indianen. Audubon bewonderde ook de bekwaamheid van de schutters van Kentucky. Bij terugkeer in zijn huis in Kentucky ontdekte hij dat ratten zijn hele collectie van meer dan 200 tekeningen hadden opgegeten. Na een wekenlange depressie ging hij weer het veld in, vastbesloten om zijn tekeningen opnieuw te maken, en dan van een nog hoger niveau.

John James Audubon 1826

Audubon was vastbesloten om alle vogels van Noord-Amerika te vinden en te schilderen en daarmee uiteindelijk een naslagwerk te publiceren.

Hij wilde het eerdere ornithologische werk van dichter-bioloog Alexander Wilson overtreffen. Omdat hij het zich niet kon veroorloven om Wilson's werk te kopen, gebruikte Audubon een eenvoudige kopie als voorbeeld. Audubon werkte korte tijd als de eerste betaalde medewerker van de Western History Society, nu bekend als The Museum of Natural History in Cincinnati. Daarna reisde hij naar het zuiden met zijn geweer, verfkist en zijn assistent Joseph Mason. Joseph vergezelde hem van oktober 1820 tot augustus 1822. Als assistent schilderde hij de achtergrond van veel van Audubons vogelstudies. Op 12 oktober 1820 reisde Audubon naar Mississippi, Alabama en Florida op zoek naar vogels. De volgende zomer verhuisde hij stroomopwaarts naar de Oakley Plantation in Louisiana, waar hij tekenles gaf aan Eliza Pirrie, de jonge dochter van de eigenaar. Hoewel hij weinig verdiende, was de baan ideaal, omdat hij daardoor veel tijd had om rond te dwalen en te schilderen in het bos.

Tringa flavipes

Calocitta colliei

Audubon noemde zijn toekomstige werk *The Birds of America*. Hij probeerde elke dag een pagina te schilderen. Hij ontdekte een nieuwe schildertechniek, waarop hij zijn eerdere werken met andere ogen bekeek. Hij vond ze inferieur en besloot nieuwe te maken. Hij huurde jagers in om specimen voor hem te verzamelen. Audubon realiseerde zich dat het ambitieuze project hem maandenlang weg hield bij zijn familie.

Audubon maakte op verzoek houtskoolportretten voor \$ 5 per stuk en gaf tekenlessen om wat te verdienen. In 1823 nam Audubon lessen in olieverftechniek van John Steen, landschapsschilder, en historieschilder Thomas Cole. Hoewel hij niet veel olieverf gebruikte

voor zijn vogelschilderingen, verdiende Audubon goed geld met het schilderen van olieverfportretten van mensen langs de Mississippi. Van 1822–1823 werkte Audubon ook als instructeur aan het Jefferson College in Washington, Mississippi. Lucy werd de vaste kostwinner van het gezin. Opgeleid als lerares, gaf ze lessen aan kinderen in hun huis. Later werd ze aangenomen als lokale leraar in Louisiana. In 1824 keerde Audubon terug naar Philadelphia om een uitgever te zoeken voor zijn vogeltekeningen. Hij ontmoette Charles Bonaparte, die zijn werk bewonderde en hem adviseerde om naar Europa te gaan om zijn vogeltekeningen te laten graveren.

The Birds of America

John James Audubon

Met de steun van zijn vrouw nam Audubon in 1826 op 41-jarige leeftijd zijn groeiende collectie mee naar Engeland. Hij zeilde van New Orleans naar Liverpool met zijn portfolio met meer dan 300 tekeningen en introductiebrieven van vooraanstaande Engelsen. De Britten konden niet genoeg krijgen van Audubons afbeeldingen van Amerika en zijn natuurlijke attracties. Tijdens zijn rondreizen door Engeland en Schotland werd hij zeer goed ontvangen en werd hij bekend als "de Amerikaanse houthakker". Hij zamelde genoeg geld in om zijn *The Birds of America* te publiceren. Dit monumentale werk bestaat

uit 435 handgekleurde, levensgrote prints. Het werk bevat iets meer dan 700 Noord-Amerikaanse vogelsoorten, waarvan sommige gebaseerd waren op specimens verzameld door collega-ornitholoog John Kirk Townsend op diens reis door Amerika. De eerste en misschien wel bekendste plaat was de wilde kalkoen (1). Een andere van de eerste gedrukte platen was de "Bird of Washington", die Audubon veel publiciteit opleverde als zijn eerste ontdekking van een nieuwe soort. Er is echter nooit een exemplaar van de soort gevonden en onderzoek dat in 2020 werd gepubliceerd, suggereert dat deze plaat een mix was van plagiaat en ornithologische fraude.

De kosten van het drukken van het hele werk bedroegen \$ 115.640 (meer dan \$ 2.000.000 vandaag). Deze werden betaald uit voorschotten, tentoonstellingen,

(1) Meleagris gallopavo

commissie van olieverfschilderijen en de verkoop van huiden van dieren die Audubon gejaagd had. Het geweldige werk van Audubon was een opmerkelijke prestatie. Het vergde meer dan 14 jaar veldwaarnemingen en tekeningen. En daarna promotie van het in eigen beheer uitgebrachte werk. Dat alles maakte het project tot een succes.

Sterna hirundo

Meer dan 50 coloristen brachten iedere kleur in een assemblagelijijn aan. De originele editie werd in aquatint gegraveerd door Robert Havell, Jr. die de taak had overgenomen van W.H. Lizars. De eerste tien door Lizars gegraveerde platen werden immers als

onvoldoende van kwaliteit afgekeurd. Het werk wordt vaak beschouwd als het grootste prentenboek dat ooit is geproduceerd en het beste in aquatint. Tegen de jaren 1830 werd het aquatint-proces grotendeels vervangen door de lithografie. De New-York Historical Society bezit alle 435 voorbereidende aquarellen voor *The Birds of America*. Lucy Audubon heeft ze na de dood van haar man aan de vereniging verkocht. Op 80 na werden alle originele koperen platen omgesmolten toen Lucy Audubon, wanhopig op zoek naar geld, ze voor schroot verkocht.

The Birds of America werd erg populair tijdens de Europese Romantiek. Audubons dramatische portretten van vogels spraken mensen aan door de fascinatie in deze periode voor de natuurlijke geschiedenis.

In 1841, na het voltooien van de *ornithologische biografieën*, keerde Audubon met zijn gezin terug naar de Verenigde Staten. Hij kocht een landgoed aan de Hudson River in het noorden van Manhattan. Tussen 1840 en 1844 publiceerde hij een editie van *The Birds of America*, met 65 extra platen. Gedrukt in standaardformaat om goedkoper te zijn dan de oversized Britse editie. Deze bracht \$ 36.000 op en werd gekocht door 1100 abonnees.

Audubon maakte nog enkele excursies naar het westen waar hij hoopte die westerse soorten te vinden die hij had gemist, maar zijn gezondheid begon te verslechteren. In 1848 vertoonde hij tekenen van seniliteit of mogelijke dementie. Op 27 januari 1851 stierf hij thuis in het noorden van Manhattan. Audubon ligt begraven op het kerkhof van de Church of the Intercession op de Trinity Church Cemetery. Op de begraafplaats werd een imposant monument ter ere van hem opgericht. Audubons laatste werk ging over zoogdieren. Zijn zoon, John Woodhouse Audubon, tekende de meeste platen. Het werk werd voltooid door de beide zonen van Audubon en het tweede deel werd postuum gepubliceerd in 1851.

Centrocercus urophasianus

Audubon ontwikkelde zijn eigen methoden voor het tekenen van vogels. Eerst doodde hij ze met een precisieschot. Vervolgens zette hij ze in een natuurlijke houding met behulp van draden. Dit in tegenstelling tot de gebruikelijke methode, waarbij dieren in onnatuurlijke houdingen werden opgezet. Als hij aan een groot exemplaar, zoals een adelaar werkte, bracht hij tot vier dagen van 15 uur door met het voorbereiden, bestuderen en tekenen ervan. De vogels op zijn schilderijen werden levensecht weergegeven in hun natuurlijke omgeving. Hij portretteerde ze vaak alsof ze in beweging waren, zoals tijdens het voeren of jagen. Dit stond in schril contrast met de stijve voorstellingen van vogels door zijn tijdgenoten, zoals Alexander Wilson. Audubon baseerde zijn schilderijen op zijn uitgebreide veldwaarnemingen. Al vroeg werkte hij voornamelijk met aquarel. Hij voegde gekleurd krijt of pastel toe om de veren zacht weer te kunnen geven, vooral bij uilen en reigers. Hij gebruikte meerdere lagen aquarellen en soms gebruikte hij gouache. Alle soorten werden op ware grootte getekend, wat de verwrongen houdingen van de grotere vogels (2) verklaart.

(2) Phoenicopterus ruber

Audubon streefde er immers naar de vogels binnen het paginaformaat in te passen. Kleinere soorten (3) werden meestal op takken geplaatst met bessen, fruit en bloemen. Hij gebruikte verschillende vogels in een tekening om alle kenmerken van anatomie en vleugels weer te kunnen geven. Grotere vogels werden vaak in hun habitat geplaatst of op stronken weergegeven. Soms, zoals bij spechten, combineerde hij verschillende soorten op één pagina om contrasterende kenmerken te kunnen weergeven. Hij schilderde regelmatig de nesten en eieren van de vogels en af en toe natuurlijke roofdieren, zoals slangen. Hij toonde meestal mannelijke en vrouwelijke exemplaren en soms ook de jongen. In latere tekeningen gebruikte Audubon assistenten om de habitat te schilderen. Naast getrouwe weergave van anatomie, gebruikte Audubon ook

Campptorhynchus labradorius

(3) Loxia leucoptera

zorgvuldig geconstrueerde compositie, drama en enigszins overdreven poses om zowel artistieke als wetenschappelijke effecten te bereiken.

Audubons invloed op ornithologie en biologie was diepgaand. Bijna alle latere ornithologische werken zijn beïnvloed door zijn kunstenaarschap en hoge normen. Charles Darwin citeerde Audubon drie keer in *On the Origin of Species* en ook in latere werken. Ondanks enkele fouten in veldwaarnemingen, leverde hij via zijn veldwaarnemingen een belangrijke bijdrage aan de kennis van de anatomie en het gedrag van vogels. *The Birds of America* wordt nog steeds beschouwd als een van de grootste voorbeelden van boekkunst. Audubon ontdekte 25 nieuwe soorten en 12 nieuwe ondersoorten.

Phaethon lepturus

Audubon op postzegels

Verschillende postzegelontwerpers hebben gebruikgemaakt van de afbeeldingen van John-James Audubon. Vooral in 1985 bij de herdenking van zijn geboortjaar (26 april 1785) zijn er veel postzegels verschenen met vogels uit de *The Birds of America*. De meeste afbeeldingen geven echter maar een gedeelte van de originele platen weer. De afgebeelde

Colaptes auratus

zangvogels zouden onherkenbaar zijn als de originele platen in zijn geheel op een zegel zouden zijn afgebeeld. Op de originele

Coccyzus minor

afbeeldingen zijn de vogels op werkelijk formaat geschilderd. Gelukkig of helaas voor de postzegelverzamelaars zijn niet alle vogels van *The Birds of America* (700) afgebeeld op postzegels.

Hans van der Sanden

Schitterende “Corona-vogels”

door Tom Loorij

In deze sombere tijd waarin het coronavirus rondwaart, hebben wij allemaal wel op een of andere manier ermee te maken. Hopelijk bent u zelf of een van uw naasten er niet door getroffen. En anders is het een rem op ons sociale leven; geplande vakanties die geen doorgang kunnen vinden, enz. Dus misschien is het goed om de geest een beetje te verzetten ook iets luchtigers over corona te schrijven, namelijk over vogels die iets met corona hebben.

een beetje statistiek

“Corona” betekent namelijk niets anders dan “kroon” of “krans”.

Er zijn 20 soorten op de hele wereld waarvan de wetenschappelijke soortnaam *coronatus* of *coronata* is. Maar slechts 8 hiervan hebben in het Nederlands “kroon” in hun naam gekregen. En slechts één begint in het Nederlands met “krans” (daarover later). Verder zijn er 24 soorten die in het Nederlands met “kroon” beginnen, maar waarvan de wetenschappelijke naam niet “*coronatus*” of “*coronata*” bevat. Overigens hebben lang niet al die ‘corona-soorten’ een echt opvallende bos veren op hun kop zitten.

1

Veel van die soorten, vooral die in het Nederlands niet de naam ‘kroon’ mee gekregen hebben, hebben op zijn gunstigst niet meer dan een fel gekleurd petje of zelfs dat niet eens. In die gevallen heeft ‘*coronatus*’ dus niets meer met een felgekleurde kop te maken. Neem bijvoorbeeld de Malabar Neushoornvogel (*Anthracoceros coronatus*) afgebeeld op de zegel van Sri Lanka (1); die merkwaardige snavel hebben alle soorten neushoornvogels. Een ander voorbeeld is de Mirtezanger of Geelstuitzanger (*Dendroica coronata*). Hij heeft zijn naam te danken aan zijn knalgele stuit. Die is goed te zien op de zegel van de Britse Maagdeneilanden (2). Zijn koptekening van zwart en geel vind ik persoonlijk het woord “*coronata*” niet waard.

2

“coronatus”- vogels

Een “kroon-soort” waarvan ik zelf een prachtig groepje van ca. 20 exemplaren in mijn telescoop heb gehad op vogelreis in de woestijn bij Eilat in Israel, is de Kroonzandhoen (*Pterocles coronatus*). De enige zegel met deze soort is er één die is uitgegeven door het Sultanaat van Oman (3). Van een kroonachtig iets op zijn kop is geen sprake; hij heeft gewoon een roodbruine kruin.

Een andere soort is de Gekroonde Boomgierzwaluw (*Hemiprogne coronatus*). Op de zegel van Bhutan (4) zie je dat hij een mooi rechtopstaand kuifje heeft.

De Diadeemkievit (*Vanellus coronatus*) heeft in de Nederlandse naam een ander hoofdsieraad dan kroon in zijn naam. Hij is onder andere afgebeeld op een zegel van Botswana (5); de zwart-witte koptekening doet aan een diadeem denken. Een soort die geen “kroon” maar “kuif” in zijn Nederlandse naam heeft, is de Roodkuifkardinaal (*Paroaria coronata*), afgebeeld op een zegel uit Argentinië (6). Hij heeft inderdaad een prachtige rode kuif.

Op een zegel van Curaçao uit 2010 (7) staat een rare fout. Afgebeeld is de Geelkapbreedbekkiran (*Platyrinchus coronatus*), maar op de zegel staat *Touit purpurata*. En dat is de Paarsstaartpapegaai. En het moppige is dat beide soorten niet eens op het eiland voorkomen. Die tiran heeft overigens een beetje warrige veren op zijn kop, wat op de zegel goed te zien is.

3

4

5

6

7

kroontirannen

Een interessante groep van vier soorten zijn de 'kroontirannen'. De bekendste hiervan is de 'Amazone-kroontiran' met de wetenschappelijke naam *Onychorhynchos coronatus*. Alle vier soorten leven in Zuid-Amerika en zijn allemaal gekenmerkt door een enorme felgekleurde verentooi op hun kop. Op de bijgevoegde zegel van Suriname (8) is die goed te zien. Leuk op die zegel is ook dat daarop de Engelse naam van deze soort staat vermeld: *royal flycatcher*. Ook 'royal' is natuurlijk een verwijzing naar de kroon op hun kop. Tirannen (een grote familie van meer dan 400 soorten) leven in hoofdzaak in de tropen en zijn slechts zijdelings verwant met de echte vliegenvangers uit de Oude Wereld. Ze danken hun naam aan het feit dat ze erg agressief zijn en luidruchtig. Overigens hebben moderne genetische onderzoeken ertoe geleid dat de kroontirannen, samen met een paar andere geslachten tegenwoordig geplaatst zijn in een aparte familie van ca. 40 soorten.

8

andere "kroon-vogels"

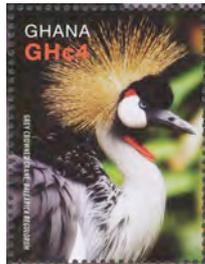
Er is maar één soort die met "kroon" begint en die in Nederland voorkomt, de Krooneend (*Netta rufina*). André Buzin heeft hem schitterend getekend op een zegel van België (9); het is een woerd met zijn fel oranje kop waarop je zelfs de overeind staande veertjes kan zien.

Een soort die uitsluitend in Afrika voorkomt, maar die je in de meeste dierentuinen in ons land zoals in Avifauna in Alphen aan de Rijn, kan bewonderen is de Grijze Kroonkraan (*Balearica regulorum*). Op een zegel van Ghana (10) zie je de fraaie verentooi op zijn kop waar hij zijn naam aan te danken heeft, in close-up afgebeeld. En inderdaad, Kroonkraan; vroeger kon je nog gewoon 'Kroonkraanvogel' zeggen, maar dat mag niet meer, alles moet korter. Onder deze moderne spellings-hausse vallen bijvoorbeeld ook 'Eider' in plaats van 'Eidereend', 'Kanoet' in plaats van 'Kanoetstrandloper' en zelfs het 'Goudhaantje' moet tegenwoordig 'Goudhaan' heten alsof dat zo'n grote vogel is... Je hebt overigens ook een Zwarte Kroonkraan (*Balearica pavonina*), waarbij het lichtgrijze verenkleed is vervangen door zwart. Op de zegel van Gambia (11) is hij vrijwel identiek afgebeeld als de Grijze Kroonkraan van Ghana. Je ziet ook goed dat zijn borst zwart is.

Maar je hebt nog meer soorten waarvan de gangbare naam in het Nederlands met "kroon" begint maar die in hun wetenschappelijke naam niet het woord "*coronatus*" hebben. Zo heb je onder meer de Kroongaai (*Cyanocorax dickeyi*), afgebeeld op een zegel van Mexico (12) waarop je het kroontje op zijn kop goed kan zien. Een heel mooi vogeltje is ook het Roodkroonhaantje (*Regulus calendula*). Het is nauwe familie van ons goudhaantje. Op de zegel van Antigua en Barbuda (13) zie je dat hij een leuk kroontje van rode veertjes heeft die op de afbeelding een beetje recht op lijken te staan.

9

10

11

12

13

14

En dan heb je ook nog de Rode Kroongors (*Coryphospingus cucullatus*) zoals de officiële Nederlandse naam is. Hij is afgebeeld op een zegel van Suriname (14), maar je ziet op de zegel dat hij daar in de volksmond Kroonvink heet. Niet zo gek, want de soort wordt ook vaak als kooivogel gehouden en dan heet hij in kringen van vogelliefhebbers Rode Kroonvink. Het is op de zegel niet goed te zien, maar als het beestje opgewonden is zet hij zijn rode kopveertjes overeind, een soort kroon dus.

Ook het Blauwkroontje (*Loriculus galgulus*) is eigenlijk een naam die in kooivogelkringen wordt gebezigd. Je ziet hem afgebeeld op een zegel van Singapore (15). Je moet goed kijken maar hij heeft op zijn kruin een heel klein blauw plekje waar hij zijn naam aan te danken heeft. Wat je ook ziet is dat hij ondersteboven hangt. Dat klopt helemaal, je ziet zijn Engelse naam op de zegel: "hanging parrot" en in het Nederlands behoort hij tot de familie van de vleermuispapegaaien. Die namen heeft hij gekregen vanwege zijn eigenschap dat hij, net als vleermuizen, ondersteboven hangt om te rusten en te slapen.

15

mijn mooiste

Maar mijn persoonlijke mooiste ‘kroonvogels’ zijn toch wel de drie soorten van het geslacht ‘Kroonduif’. Op een zegel van de Verenigde Naties, Geneve (16) staat de Gewone Kroonduif afgebeeld (*Goura cristata*). Leuk is dat op de zegel ook de Franse naam staat: *Goura coronée*, ook in die taal zie je dus ‘coronatus’ terug. In het wild komen ze alleen voor op Nieuw-Guinea en nemen daar in aantal af. Maar als je zelf kroonduiven wilt zien, behoef je niet zo ver weg. Vrijwel alle grote dierentuinen in Nederland hebben in gevangenschap wel één of meer kroonduiven in bezit. En daar hebben we meteen een van de oorzaken waarom alle drie de soorten kroonduiven bijna of helemaal op de Rode Lijst staan.

16

de enige “krans-vogel”

Dan kom ik tot slot nog even terug op de ‘krans’-naam. Die kan voor verwarring zorgen. Er zijn namelijk twee soorten arenden, de ‘Kroonarend’ (*Stephanoaetus coronatus*) en de ‘Kransarend’ (*Buteogallus coronatus*). De Kroonarend is één van de grootste arenden die bijvoorbeeld ook apen vangt en leeft in Afrika. Op de zegel van Gambia (17) is de imposante verentooi op zijn kop te zien. De Kransarend is niet veel groter dan een Buizerd, leeft in Zuid-Amerika en is “endangered” op de Rode Lijst. Er zijn misschien niet meer 1.000 exemplaren over en hij wordt sterk bedreigd door biotoopvernietiging en jacht. Op de zegel van de Maldiven (18) is te zien dat hij slechts een bescheiden kuifje op zijn achterhoofd heeft.

17

18

andere “coronatus-vogels” en “kroon-vogels”

Lang niet alle vogels met “kroon” in hun Nederlandse of met “coronatus” in hun wetenschappelijke naam zijn op een postzegel afgebeeld. Neem bijvoorbeeld de Kroonmaina (*Ampeliceps coronatus*) de Kroonboszanger (*Phylloscopus coronatus*) en de Kroontangare (*Tachyphonus coronatus*). Bij alle drie is een echte kroon of kuif echter ver te zoeken. Andere “coronatus-soorten” dragen in het Nederlands “kruin” in hun naam; ook daar blijft het in de regel bij een fel gekleurd petje. En ook de Kroonmees (*Parus xanthogenys*) en het Roodkroontje (*Loriculus stigmatus*) staan niet op een postzegel.

Werkgroep Vogelbescherming opgericht

In 2020 werd op Duits initiatief de "Arbeitsgruppe Vogelschutz" (Werkgroep Vogelbescherming) opgericht. Er hebben zich hiervoor drie leden van de PAGO aangemeld: Brigitta Grosskopf en Jürgen Stuke uit Duitsland en ondergetekende. Vanzelfsprekend zijn anderen als lid van harte welkom die zich aangetrokken voelen voor het thema Vogelbescherming. Je kan je bij mij aanmelden, dan geef ik het door aan Duitsland.

Hoewel de werkwijze nog niet geheel vaststaat, kan ik wel het volgende al zeggen. Ik wil graag als contactpersoon gaan optreden voor dit thema voor de Nederlands sprekende leden van de PAGO. Iedereen die vragen heeft over het thema vogelbescherming op postzegels kan bij mij terecht. Bijvoorbeeld als je een nieuwe serie (of evt. een oude) ziet die iets met vogelbescherming te maken heeft en je wilt meer weten van de achtergrond van de uitgave, meldt het mij. Verder zal ik jullie ook zelf van informatie voorzien over uitgaven die iets met dit thema te maken hebben. Ik stel mij voor dat ik ook zo nu en dan artikelen zal publiceren in onze Nederlandstalige contactbrief hierover, maar ook in de Duitse Rundbrief (ook in het Nederlands). Zo langzamerhand zijn er bijna evenveel Nederlands sprekende als Duits sprekende leden van de PAGO dus het is terecht dat in de Rundbrief ook Nederlandstalige bijdragen verschijnen.

Verder roep ik iedereen op om ook eens iets over Vogelbescherming te schrijven. Dat kan bijvoorbeeld een beschermingsactie voor een bepaalde soort of groep van soorten zijn. Maar het kan ook over een speciale organisatie zijn die zich met Vogelbescherming bezig houdt. Een interessant item is ook om een bepaalde soort te beschrijven die op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten staat. Allemaal onderwerpen waarover ik zelf ook zo dan zal schrijven.

Tom Loorij
tloorj@xs4all.nl

Alexander von Humboldt: vergeten beroemdheid en ecooloog?

Niko Van Wassenhove

In 2019 was het 250 jaar geleden dat Alexander von Humboldt was geboren in Berlijn. De Duitse post wijdde een postzegel aan hem, en dit was niet de eerste uitgifte, waarbij een Humboldtpinguïn prijkt op de éérstedagstempel. Wie was deze man?

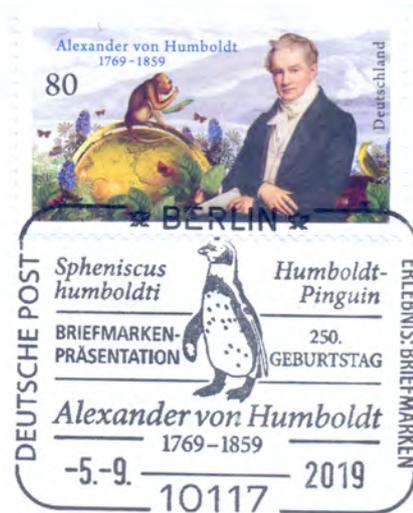
Hij werd geboren in 1769 in Pruisen in een aristocratisch gezin. De familie stond in Berlijn in hoog aanzien. Zijn vader was een officier in het leger en een vertrouweling van de toekomstige koning Frederik Willem II. Hij had een broer, maar op jonge leeftijd verloren ze hun vader. Hun moeder zorgde voor het beste onderwijs voor haar beide zonen. Maar Alexander was toch het liefst buiten en tijdens zijn lange wandeltochten droomde hij over reizen naar verre landen. Hij wilde de wereld zien en meten. Na zijn studies was hij werkzaam in de mijnbouw. In 1790 maakte hij zijn eerste reizen naar Engeland, Nederland en Frankrijk. Maar hij was toch op zoek naar verdere oorden en begon zijn zoektocht om toestemming te krijgen voor een expeditie. In deze woelige oorlogsjaren in Europa lag dit moeilijk. Maar in 1799 kreeg hij van Koning Karel IV van Spanje een paspoort om Zuid-Amerika te ontdekken. Dit is ongetwijfeld zijn grootste exploit: zijn vijfjarige reis naar Zuid-Amerika, nog op vrij jonge leeftijd. Dit samen met de Franse botanist Aimé Bonpland die hij had leren kennen in Parijs. De 5-jarige reis legde de basis voor het grote aantal boeken, meer dan 30, waarvan de meeste in het Frans zijn geschreven. Verschillende uitgeverijen zijn ten onder gegaan aan zijn projecten. Hij heeft jarenlang in Parijs gewoond. In wezen had hij geen hoge dunk van het Pruisische wetenschappelijk onderzoek. Zelfs tijdens oorlogsconflicten tussen Berlijn en Parijs bleef hij in Parijs wonen.

Op 32-jarige leeftijd beklom hij met ongepast schoeisel in juni 1802 de Chimborazo. Deze 6310 meter hoge dode vulkaan ligt 150 km ten zuiden van Quito in het Andesgebergte. De vulkaan werd destijds beschouwd als de hoogste berg ter wereld. Het was een hachelijke onderneming in de koude, maar hij had wel verschillende instrumenten mee waarmee hij regelmatig metingen uitvoerde tijdens zijn beklimming. Hij noteerde ook alle levende wezens. Zo kwam hij erachter dat er duidelijke verschillen waren in de plantengroei naarmate ze dichterbij de top kwamen en ontdekte zo de klimaatzones. De plantgeografie vormde voor hem een fundament in zijn universele wetenschap. Daardoor zien vele mensen hem als de stamvader van de ecologie omdat hij destijds al verbanden legde tussen het klimaat, hoogte en plantensoorten.

Hij legde onderlinge verbanden en schreef dat de mens werd beïnvloed door ecologische systemen.

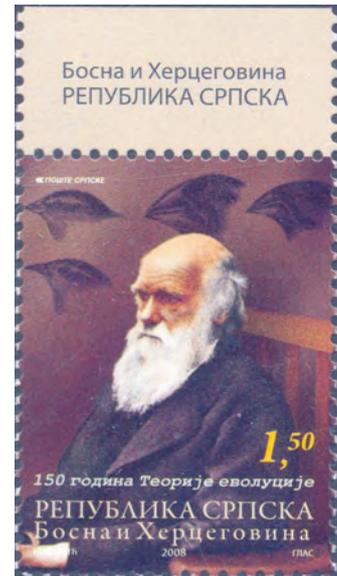
Wereldster.

Destijds werd hij na Napoleon als de beroemdste man beschouwd. Hij was dan ook bevriend met Schiller en Goethe, waarmee hij vele discussies had. Later ontmoette hij tijdens zijn reizen Simon Bolívar en Thomas Jefferson. Zo zou hij tijdens gesprekken met Thomas Jefferson en andere Amerikanen ongewild heel wat informatie gegeven hebben waarvan ze dankbaar gebruik hebben van gemaakt in hun conflict met de Mexicanen.

Zijn reisverslagen hebben Charles Darwin sterk geïnspireerd. Beide heren ontmoetten elkaar op 29 januari 1842. Darwin had heel wat verwachtingen voor deze ontmoeting en was vrij zenuwachtig. De ontmoeting liep echter niet zoals Darwin had gehoopt en het werd een 3 uur lange monoloog van de ondertussen 72-jarige Humboldt. Darwin hoopte om verschillende vragen te stellen maar kwam er niet aan toe. Toch heeft hij na de ontmoeting verschillende zaken genoteerd. Humboldts ideeën waren voorlopers van Darwins evolutietheorie en Humboldts bekendste werk *Cosmos (1845-1852)* heeft Darwins weg naar het resultaat van zijn evolutietheorie beïnvloed.

Overall ter wereld werd op 14 september 1869 zijn honderdste geboortedag gevierd. Grootschalige herdenkingen werden gehouden in de Verenigde staten. De Amerikaanse president Grant was aanwezig op de herdenking in Pittsburgh, samen met tienduizend mensen. Er waren feesten en herdenkingen in Zuid-Amerika, Australië, Afrika en Europa. In Berlijn waren alle kantoren en overheidsdiensten die dag gesloten en was er een massa van 80.000 mensen op de been. Honderden planten en diersoorten werden naar hem vernoemd en ook bergketens en geografische plaatsen in gans de wereld dragen zijn naam.

De Humboldtpinguïn

De Humboldtpinguïn is één van de 17 leden van de familie Pinguïns. Met zijn grootte van 65 cm en gewicht van 3.6-5.8 kg behoort hij tot de middelgrote pinguïns. Deze pinguïn is een voorbeeld dat niet alle pinguïns leven op de Zuidpool. Ze leven langs de kusten van Chili en Peru en op sommige eilandjes voor Chili en Peru. De Humboldtpinguïn deelt voor ongeveer 450 km kustlijn zijn leefgebied met de Magelhaenpinguïn, een andere pinguïn die leeft op de kusten van Zuid-Amerika. Enkel de Galápagospinguïn leeft nog dichterbij de Evenaar.

Vroeger groef de Humboldtpinguïn zijn nestholte uit een laag guano (opgedroogde vogelmest) op eilandjes voor de kust van Peru en Chili. Nu alle mest is verdwenen zijn de nestkolonies verhuisd naar het vasteland in het kustgebied. Ze leven het jaar rond om en rond de kolonie. Dit komt omdat er bijna permanent wordt gebroed. Terwijl ze zitten te broeden op eieren staan grote kuikens nog bij het nest.

Typisch voedsel is ansjovis die ze samen bijeenjagen tot scholen om dan toe te slaan. Deze worden gevangen in de koude Humboldtstroom - een stroom die wordt aangevoerd vanuit het Zuidpoolgebied. Deze stroom is ook vernoemd naar Humboldt.

De populatie werd in 2013 geschat op ruwweg 50.000 dieren. Sommige vogels worden door lokale vissers nog gevangen als voedsel. Ze vallen ook ten prooi aan de Zuid-Amerikaanse zeebeer, een lid van de familie Oorrobben die leven op de kusten van Zuid-Amerika. De ouders verliezen soms eens een jong aan Kelpmeeuwen.

Iemand die veel meer wil weten over het leven en welzijn van Alexander von Humboldt en wil uitzoeken hoe hij kan verwerkt worden in uw (tentoonstellings)verzameling moet zeker het werk van “Wulf A. 2016. De uitvinder van de natuur. Het avontuurlijke leven van Alexander von Humboldt. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen” doornemen. Op dit moment het beste Nederlandstalige werk dat in de goede boekhandel nog verkrijgbaar is.

Bronnen en om verder te lezen:

Declercq R. 2019. De man die de wereld wilde meten. De Standaard. zaterdag 14, zondag 15 September 2019.

Lynch W. 2007. Pinguins of the World. Firefly Books Ltd, Ontario. ISBN 10: 1-55407-274-3, 175 Blz.

Perrins C.M. 1991. Geïllustreerde Encyclopedie van de Vogels. Zuid-Hollandse Uitgeversmaatschappij, M&P Uitgeverij, Weert. ISBN 90 5112 204 7, 420 Blz.

Wulf A. 2016. De uitvinder van de natuur. Het avontuurlijke leven van Alexander von Humboldt. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. ISBN 978 90 450 3117 0, 572 Blz.

Internationaal antwoordcoupon: Een extra filatelistisch element in je verzameling met een eerstedagstempel of gelegenheidsstempel? Een afgiftebewijs van aangetekende zending of zoals hier: een internationaal antwoordcoupon.

Postzegel Liechtenstein: Afbeelding gemaakt door von Humboldt en gepubliceerd als Plaat VIII in Humboldt & Bonpland's. 1805-1833. Recueil d'observations de zoologie et d'anatomie comparée faites dans l'Océan Atlantique, dans l'intérieur du Nouveau continent et dans la Mer du Sud pendant les années 1799, 1800, 1801, 1802 et 1803. Paris.

ULULARIA

Geen André Buzin maar Marijke Meersman

Er werd alweer een uil toegevoegd aan de al rijke collectie “uilen” van de Belgische postzegels. De nieuwe Buzin in België is geen Waal en geen man meer, maar een vrouw die uit Vlaanderen komt en heel wat jonger dan Buzin. Mag ik jullie voorstellen: Marijke Meersman. Ze is geboren in Temse (in het Land van Waas) op 9 april 1965 en woont daar nog altijd. Ze volgde academie in figuurtekenen, prentkunst en publiciteit en werkt vooral als illustrator van kinderboeken voor Vlaamse, Nederlandse en Duitse uitgeverijen.

Marijke Meersman mocht in 2011 haar eerste postzegels voor de Belgische post ontwerpen “Groenten van vroeger” (of vergeten groenten), een blokje van 5 postzegels. In 2012 volgde een postzegelboekje met 10 zelfklevende zegels van fabelwezens. De “harpij” en de “griffioen” zijn niet echt iets wat sommigen graag zien in de PAGO, maar toch kunnen deze met de juiste beschrijving opgenomen worden in een thematische verzameling. De “harpij” is ook een bestaande roofvogel, maar in de Griekse mythologie krijgen ze het gezicht van een oude vrouw. De “griffioen” heeft een adelaarskop en -vleugels (als symbool voor de heerschappij over de lucht) en een leeuwenlichaam (als symbool voor de heerschappij over de aarde). In 2012 volgden nog postzegelboekjes met telkens 10 keer dezelfde vlinder: een Koolwitje en een Koninginnenpage. Er kwam nog een vlinder (de Kleine Weerschijnvlinder) op de

zelfklevende rolzegels van 2012. Na de 10 sprookjes van 2013 volgden alweer twee postzegelboekjes met vlinders: de Kleine Vos en de Atalanta. Ook in 2014 een blokje, nu met 5 postzegels “fantastische flora”, en alweer een postzegelboekje met vlinders – 10 verschillende soorten. In 2015 volgde een blokje met 5 zegels van dieren die op planten lijken. In 2016 kwam er een samenwerking met André Buzin voor het blokje over het Zwin: 5 postzegels met vogels van André Buzin en 5 postzegels met planten van Marijke Meersman. Ook in 2016 nog 10 verschillende planten op zelfklevende rolzegels. Na het Vlaamse natuurreservaat het Zwin in 2016 was het in 2017 de beurt aan een Waals (eigenlijk in Duitstalig België) natuurreservaat: de Hoge Venen. Ook hier vind je bovenaan 5 ontwerpen van André Buzin en onderaan 5 ontwerpen van Marijke Meersman. In 2018 mocht Meersman dan zelf het thema zoogdieren behandelen met diersporen van 5 verschillende zoogdieren. In hetzelfde jaar zorgde ze alweer voor nieuwe rolzegels, nu met 10 verschillende fruitsoorten. In 2019 kwam er een blokje met 5 “exceptionele bestuivers”.

En nu, in het gezegende jaar 2020, zijn eindelijk haar eerste 'echte' vogels een feit. Ze mocht nu een reeks ontwerpen over 10 tuinbezoekers, dit alles in boekje van 50 zelfklevende postzegels (5 maal 10 dezelfde postzegels). Bedrijven en scholen zullen deze wel aanschaffen, tenminste zij die nog zegels klevan, maar voor de gewone verzamelaar is dat geen meerwaarde en kost het veel geld om volledig het blokje aan te kopen (ca. 50 euro, afhankelijk van het variabele tarief van "nationaal 1, non prior). Van de 10 diersoorten die de tuin bezoeken zijn er zelfs 3 vogels: de houtduif, de roodborst en de kerkuil. De eerste twee zie ik hier elke dag in de tuin, maar met de kerkuil in de tuin ben je wel een geluksvogel. Omdat ik hier verantwoordelijk ben voor de plaatselijke uilenwerkgroep, heb ik dat geluk al meer dan eens mogen ervaren. Zo onlangs nog bij iemand die wou weten welke uil er bij haar zo elke avond op de binnenkoer kwam gevlogen. We gingen daar die avond buiten zitten op het terras en inderdaad – op het afgesproken uur kwam er een kerkuil laag over het boeren erf gevlogen. Ook al heb je het al meerdere keren gezien, het blijft nog altijd leuk.

De definitieve ontwerpen van deze reeks met 10 tuindieren bevinden zich bij bpost, maar Meersman heeft wel telkens een schets als voorontwerp gemaakt en die mag ze wel houden. Normaal zorgt ze net als Buzin voor een prentbriefkaart van het ontwerp, maar nu heeft ze ervoor gekozen om niet alleen de definitieve postzegel af te beelden, maar ook het voorontwerp of de schets.

In 2021 wordt ter gelegenheid van haar 10-jarige samenwerking met bpost een tentoonstelling opgezet met haar werk in de Nationale Plantentuin in Meise. De Kunst happening 2021 "Natuur in Miniatuur" vindt (hopelijk) plaats van 14 mei tot 22 november 2021. Er zal ook een boek "Natuur in miniatuur" verschijnen met haar werk. Daarin zullen 100 fijne penseelillustraties met 100 wonderlijke weetjes van de natuur worden opgenomen. Het boek zal 35 euro kosten en wordt voorgesteld op 21 mei 2021.

Meer inlichtingen over kaarten en ontwerpen bij: kobra22@telenet.be

ORNIVARIA

Verkiezingsfraude

Wie heeft er de Amerikaanse verkiezingen gewonnen? Is er fraude in het spel? Het nieuws houdt ons al vele weken in de ban en elke dag komt er wel een nieuw bericht, ook al is er tot nog toe geen enkel bewijs van massale fraude gevonden.

Bij verkiezingen waar er minder op het spel staat durft het er ook wel al eens minder koosjer aan toe gaan. Neem nu het kiezen van de “vogel van het jaar”. Daar gaat het niet om miljoenen stemmen, dus zo’n verkiezing is altijd wel makkelijker te manipuleren. Minder onschuldig is het als bijvoorbeeld de Kerkuilwerkgroep zou oproepen om dit jaar allemaal voor de kerkuil te stemmen. Iedereen is vrij om zijn geliefde vogelsoort een beetje te pushen en er reclame voor te maken. Minder eerlijk is het als een en dezelfde persoon via allerlei fake e-mailadressen op een en dezelfde vogelsoort probeert te stemmen.

Verkiezingen van de ‘Vogel van het Jaar’ vinden in heel wat landen plaats, ook in Nederland en België, maar in Nieuw-Zeeland is dat bijna een staatszaak geworden. Bij vorige verkiezingen zijn er al gevallen van fraude bekend geworden. Daarom heeft men in het verleden de procedure al gewijzigd om de online-fraude tegen te gaan, maar dit jaar is het weer prijs. Er werd ontdekt dat voor de stemmen van 2020 minstens 1500 stemmen zijn uitgebracht van een aantal e-mailadressen komen die allemaal kunnen gelinkt worden aan hetzelfde IP-adres. Zouden de Russen er weer achter zitten of is het toch veeleer een lokale vogelaar die de verkiezingen probeert te beïnvloeden? Vorig jaar nog kwamen er verdacht veel stemmen voor de winnaar uit Rusland. De frauduleuze stemmen van 2020 waren allemaal voor de **Kleine grijze kiwi** (de ‘Kiwi pukupuku’), een van de 5 genomineerde kiwi’s.

Sommige politici en organisaties spreken zich publiekelijk uit voor hun voorkeurskandidaat. Er is zelfs een seksshop (Adult Toy Megastore) die reclame maakt om voor de **Geelbandhoningeter** (die daar de ‘Hihi’ wordt genoemd). Deze vogel zou “polyamorie met wederzijdse toestemming” goedkeuren, vandaar... Toch heeft ook dat niet geholpen, want net zoals in 2008 is de winnaar weer de Kakapo, een nog altijd ernstig bedreigde broedvogel in Nieuw-Zeeland. Vorig jaar nog was de Kakapo op de tweede plaats geëindigd.

Hieronder volgt een lijstje met de winnaars van de voorbijgaande jaren – ondertussen 16 jaren en 15 verschillende soorten. Een aantal vogelnamen nemen in het Nederlands de Maori-naam over (zoals Kakapo). Bij andere namen wordt de Maorinaam tussen haakjes toegevoegd.

			
2005 Toei (= Tui)	2006 Maoriwaaierstaart (= Piwakawaka)	2007 Maorimangrovezanger (= Riroriro)	2008 Kakapo
			
2009 Kiwi	2010 Kakariki	2011 Australische purperkoet (= Pukeko)	2012 Nieuw-Zeelandse valk (= Karearea)
			
2013 Mohoua	2014 Efenstern (= Tara-iti)	2015 Rosse grutto (= Kuaka)	2016 Kokako
			
2017 Kea	2018 Kereru	2019 Geelooepinguïn (= Hoiho)	2020 Kakapo